Länsstyrelsen Stockholm

Enligt sändlista

Granskning av Stiftelsen Kulturcentrum Järna

Råd

Länsstyrelsen finner anledning att anmärka på att stiftelsens styrelse inte inhämtat rättsligt utlåtande, tex genom att inhämta länsstyrelsens skriftliga råd, innan fastigheterna Säby 1:9 och 2:2 såldes den 31 december 2020.

Stiftelsens styrelsens uppmanas att tillse att stiftelsen får räntan inbetalt på sitt bankkonto i enlighet med reversen den 14 december 2023, vilken förfallit till betalning den 31 december 2024. Betalning ska, enligt kreditvillkoren, ske till stiftelsens konto. Räntan var, enligt lånevillkor, referensränta plus 2 %, vilket ger en ränta på 6%, motsvarande ett belopp om [redacted] på utlånat belopp. Styrelsen ska visa inbetalningen på stiftelsens konto genom kopia av kontoutdrag.

Länsstyrelsen uppmanar styrelsen att ta fram rutiner kring jäv, då länsstyrelsen ser att det har hanterats bristfälligt och att lagen ändrats per den 1 januari 2025.

Redogörelse för ärendet

Länsstyrelsen har granskat stiftelsens förvaltning med fokus på fastighetsaffärer, lån och ändamålsuppfyllelse. Länsstyrelsen har vid granskningen begärt handlingar och upplysningar från stiftelsen.

Begärda handlingar och upplysningar har inkommit.

Länsstyrelsens bedömning

Fastighetsförsäljningen av Säby 1:9 och 2:2

Konstateras att stiftelseförordnandet innehöll en föreskrift i §§ 7-8 i ursprungliga stadgar som innebar att ref. fastigheterna skulle förvärvas och förvaltas i stiftelsen. Att en försäljning av fastigheterna

har skett, utan att säkerställa att det varit rättsligt riktigt, är något som länsstyrelsen ser allvarligt på. Det föranleder kritik. Det har varit lätt för styrelsen att säkerställa ett bättre beslutsunderlag i den delen genom att tillfråga länsstyrelsen eller annan rättsligt sakkunnig. Beaktas att egendomen haft ett ansenligt marknadsvärde.

Kammarkollegiets permutationstillstånd fick stiftelsen först den 11 oktober 2022, då §7 ändrades och § 8 upphävdes. Fastigheterna Säby 1:9 och 2:2 såldes redan den 31 december 2020.

Stiftelsens ändamål från den 11 oktober 2022

§2 i stadgarna

”*Stiftelsens syfte är att genomföra en fri Högskoleverksamhet i synnerhet med unga människor med ett studium av Rudolf Steiners antroposofiskt orienterade andevetenskap som den huvudsakligaste uppgiften.*

Denna fria högskoleverksamhet vill vårda samarbete med Sektionen för allmän antroposofi vid den Fria högskolan för andevetenskap Goetheanum i Dornach, Schweiz.

Initiativtagarna se i de sedan 1949 genomförda nordiska antroposofiska sommarmötena en historisk anknytning och vill bygga på de i Norden givna kulturella förutsättningarna.”

Vidare enligt §7 i stadgarna

”*För genomförandet av de i §2 skildrade syftena får avkastningen av stiftelsens kapital, sedan minst 10 procent därav lagts till kapitalet, användas.*”

Det innebär att ändamålet, som bedrivs genom näringsverksamhet – utbildningsverksamhet - ska bekostas genom användande av avkastningen, vilket inom civilrätten är räntor och utdelning. Placering av stiftelsens tillgångar ska följaktligen ske så att placeringar ger en löpande avkastning, som kan användas till ändamålet. Den utbildnings- och kursverksamhet som bedrivs behöver därför sannolikt även bekostas genom kursavgifter, vilket också sker (not 2 resultaträkningen 2023).

Jäv

I stiftelselagen finns det en jävsbestämmelse som styrelseledamöterna ska följa. Den 1 januari 2025 kompletterades

bestämmelsen med ställföreträdarjäv. Därefter har bestämmelsen följande lydelse:

2 kap. 14 § stiftelselagen

”En styrelseledamot får inte handlägga en fråga om

1. avtal mellan styrelseledamoten och stiftelsen,

2. avtal mellan stiftelsen och tredje man, om styrelseledamoten i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot stiftelsens intresse, eller

3. avtal mellan stiftelsen och en juridisk person som styrelseledamoten ensam eller tillsammans med någon annan får företräda.

Med avtal enligt första stycket jämställs annan rättshandling och rättegång eller annan talan.

Första stycket 3 gäller inte om stiftelsens motpart är ett företag i samma koncern. Första stycket 3 gäller inte heller om stiftelsens motpart är någon som stiftelsen har som ändamål att främja och som utser en eller flera styrelseledamöter för stiftelsen, eller vid liknande förhållanden.

Är styrelsen enligt första stycket förhindrad att företräda stiftelsen, får tillsynsmyndigheten på styrelsens begäran förordna en god man att företräda stiftelsen i styrelsens ställe.”

En jävig styrelseledamot får inte besluta i rättshandlingen som hen är jävig i. Inte heller får hen delta i handläggning, beslut om förberedelse eller av preliminär natur eller i de beslut som fattas efter det slutliga beslutet, tex. tolkning av rättshandlingen. (prop. 1993/94:9, sid 131).

Vid protokollföring ska det antecknas att jävig styrelseledamot, som är närvarande, har lämnat rummet vid de punkter där rättshandlingen förekommer, både i det planerande stadiet och i själva beslutsfattandet, samt i efterföljande tolkning och tillämpning av rättshandlingen.

Avtal som ingås efter den 1 januari 2025 kan träffas av nya regler om ställföreträdarjäv. En styrelseledamot som är företrädare för stiftelsens avtalspart kan nu tydligare träffas av jäv, enbart på den grunden. Föreligger ställföreträdarjäv får inte hen delta i beslutet eller skriva under rättshandlingen (avtal), eller förbereda, delta i handläggningen eller tolka det slutliga avtalet.

Rätt att företräda den andra juridiska personen kan föreligga på grund av ställning som styrelseledamot, verkställande direktör eller särskild firmatecknare i den andra juridiska personen, eller på grund av fullmakt. (prop. 2024/25:8, sid 93).

Eftersom flera styrelseledamöter i stiftelsen även har intressen och företräder andra juridiska personer samt alla för närvarande är familjemedlemmar, bör rutiner kring jävshantering tas fram.

Skuldebrev den 21 april 2021

Stiftelsen utfärdade den 21 april 2021 ett skuldebrev till [redacted] Beloppet var [redacted] med [redacted], vilket styrelsen menar behövdes för att täcka löpande driftskostnader och återbetala köpesumman för Säby 2:2 och Säby 1:9, eftersom fastigheterna inte fick avyttras p.g.a. stiftelseförordnandet §§ 7-8. Köpeskillingen inbetalades till stiftelsen den 30 december 2020 och återbetalades till Kulturforum i Järna AB den 28 april 2021.

Stiftelsen har, enligt länsstyrelsens bedömning, inte haft något behov av lånet, eftersom tillgångarna vid utgången av räkenskapsåret 2020 uppgick till 13 790 348 kronor (se balansräkning för räkenskapsåret 2020). Skuldebrevet utfärdades kort tid efter att stiftelsen erhållit betalning för fastigheterna, endast fyra månader.

Revers 14 december 2023

Av reversen framgår att stiftelsen har lånat ut 12 200 000 kronor till [redacted]. Lånet förföll till betalning den 31 december 2024. Räntan löper på referensräntan[1] plus 2 procent och ska betalas på förfallodagen till stiftelsens konto.

Av handlingarna i ärendet framgår att stiftelsens konto inte har tillförts avtalad ränta på 6%, innebärande ett belopp på [redacted] Styrelsen ska visa genom kontoutdrag att stiftelsen har erhållit avtalsmässigt räntebelopp. Någon annan lösning kan inte godtas.

Länsstyrelsen avskriver ärende, med de råd och anvisningar som detta meddelande innehåller.

[1] Referensräta 1 juli -31 december 2024 är 4%.

Kontroll av att styrelsen följer råd och anvisningar i detta ärende kan ske vid en uppföljande granskning, genom nytt tillsynsärende, och granskning av stiftelsens årsredovisning för räkenskapsåret 2024.

Detta meddelande har upprättats av jurist Annika Oldenburg.
Ekonom Emma Kasiga har medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Sändlista:

Styrelseledamöterna

Anders Kumlander, Styrmansgatan 53 Lgh 1203, 114 60 Stockholm

Juhani Selvani, Trön 1, 646 92 Gnesta

Tora Kumlander, Trön 1, 646 92 Gnesta

Kopia till

Auktoriserad revisor Katarina Nyberg, HQV Stockholm AB,
Linnégatan 48 A, 114 54 Stockholm